

یادگیری تقویتی

نیم سال بهار ۱۴۰۱-۴۰۲

اساتید: دکتر رهبان، آقای حسنی

زمان تحویل: ۲۸ بهمن

دوره مفاهیم پیش نیاز

تمرین سری صفرم

لطفا نکات زیر را رعایت کنید:

- سوالات خود را از طریق پست مربوط به تمرین در Quera مطرح کنید.
- پاسخ ارسالی واضح و خوانا باشد.
- در هر کدام از سوالات، اگر از منابع خاصی استفاده کرده‌اید، آن را ذکر کنید.
- اگر با افرادی همفکری کرده‌اید، نام ایشان را ذکر کنید.
- پاسخ ارسالی باید توسط خود شما نوشته شده باشد. به اسکرین‌شات از منابع یا پاسخ افراد دیگر نمره‌ای تعلق نمی‌گیرد.
- تمام پاسخ‌های خود را در یک فایل با فرمت RL_HW#[SID]_[Fullname].zip روی کوثر قرار دهید.
- برای ارسال هر تمرین تا ساعت ۲۳:۵۹ روز ددلاین فرصت دارید. علاوه بر آن، در هر تمرین می‌توانید تا سقف سه روز از تأخیر مجاز باقیمانده‌ی خود استفاده کنید.

سوال ۱: واریانس تخمینگر (۳۰ نمره)

برای محاسبه امید ریاضی یک تابع از متغیر تصادفی X ، می‌توان به جای انجام محاسبات ریاضی یا حل با روش‌های عددی از تخمین Monte Carlo استفاده کرد. این روش با تولید یک دنباله از متغیرهای iid از توزیع X و محاسبه میانگین نمونه‌ها امید ریاضی مورد نظر را تخمین می‌زند. دو تا از خواص مورد توجه تخمینگرهای نقطه‌ای، بایاس و واریانس است. بایاس یک تخمینگر W برای پارامتر θ را تفاوت امید ریاضی W و مقدار واقعی θ تعریف می‌کنیم. واریانس یک تخمینگر نیز میزان پراکندگی تخمین‌ها را از میانگین تخمین‌ها می‌سنجد. یعنی:

$$Bias_{\theta}(W) = E_{\theta}[W] - \theta$$

$$Var_{\theta}(W) = E_{\theta}[(W - E_{\theta}[W])^2]$$

(آ) یک معیار برای ارزیابی تخمینگرها می‌تواند میانگین مربعات خطا یعنی $E_{\theta}[(W - \theta)^2]$ باشد. نشان دهید:

$$MSE(W, \theta) = E_{\theta}[(W - \theta)^2] = Var_{\theta}(W) + (Bias_{\theta}(W))^2$$

یعنی یک تخمینگر برای اینکه خطای کمی داشته باشد باید هم Accuracy بالا (بایاس کم) و هم Precision مناسب (واریانس کم) داشته باشد.

(ب) نشان دهید تخمینگر Monte Carlo یعنی:

$$\hat{\theta}_n = \frac{1}{n} \sum f(X_i) \quad \text{where} \quad X_i \stackrel{iid}{\sim} P(X)$$

یک تخمینگر بدون بایاس برای $\theta = E[f(X)]$ است

(ج) برای دو تابع $f_1(x) = 1 + (x/2)^2$ و $f_2(x) = (x/4)^{10}$ امید ریاضی را با فرض توزیع یکنواخت روی بازه $[0, 4]$ محاسبه کنید. سپس یک برنامه کوتاه بنویسید که با ۱۰۰ نمونه $E_P[f_1(x)]$ و $E_P[f_2(x)]$ را محاسبه کند. بایاس و واریانس تخمین‌ها را مقایسه کرده و در صورت تفاوت علت را توضیح دهید. (نیازی به تحویل کد نیست)

(د) حال فرض کنید تخمینگر Monte Carlo برای محاسبه $E_P[f(x)]$ به جای تولید نمونه‌های iid از توزیع p از توزیع دیگری مانند q نمونه تولید کند. نشان دهید $E_q[\frac{p(x)}{q(x)} * f(x)]$ یک تخمینگر بدون بایاس است. تفاوت واریانس تخمینگر جدید با تخمینگر اولیه را بدست آورید.

(ه) به ازای چه توزیع $q(x)$ ای واریانس تخمینگر جدید کمینه خواهد بود؟ آیا این توزیع به ازای همه‌ی توابع f یک توزیع احتمالاتی معتبر است؟ نشان دهید اگر توزیع $q(x)$ "متناسب" با $p(x)|f(x)|$ باشد تخمینگر جدید کمترین واریانس را به ازای توزیع‌های $q(x)$ ممکن دارد.

(و) (امتیازی) یک کاربرد مهم تخمینگر جدید می تواند کاهش واریانس تخمین پارامتر هایی از توزیع باشد که در نقاط کم احتمال توزیع اصلی هستند و در نتیجه در تخمینگر Carlo Monte ساده مشاهدات کمی از آن نواحی بررسی می شود.

متغیر تصادفی X با توزیع نرمال استاندارد P را در نظر بگیرید. فرض کنید می خواهیم پارامتر $p = P(X > 5)$ را تخمین بزنیم. مشکل اصلی این است که در تخمینگر مونته کارلو تعداد بسیار زیادی باید نمونه گرفته شود تا داده هایی با $P(X > 5)$ تولید شود. واریانس تخمینگر مونته کارلو $I_{X>5}$ با توزیع $P(x)$ را به صورت تقریبی با واریانس تخمینگری با توزیع ثانویه $Q(x)$ مقایسه کنید.

$$Q(x) = \begin{cases} e^{-(x-5)} & x \geq 5 \\ 0 & \text{else} \end{cases} \quad (۱)$$

سوال ۲: زنجیره ی مارکوف (۳۰ نمره)

یک زنجیره مارکوف یک فرآیند تصادفی متشکل از یک مجموعه حالات S و تعداد شمارایی متغیر تصادفی X_0, X_1, X_2, \dots است که مقادیر مجموعه S را به خود می گیرند و خاصیت زیر را دارند:

$$P(X_n = s_n | X_{n-1} = s_{n-1}, \dots, X_0 = s_0) = P(X_n = s_n | X_{n-1} = s_{n-1})$$

به P ماتریس گذار فرآیند نیز گفته می شود و $P^{(n)}$ (ماتریس P به توان n) نیز ماتریس گذار n مرحله ای فرآیند است.

(آ) نشان دهید توزیع حالات در هر زمان n به طور یکتا توسط توزیع اولیه حالات و ماتریس گذار $P^{(n)}$ مشخص می شود.

(ب) نشان دهید به طور کلی تر توزیع متغیر تصادفی مارکوف در هر زمان با توجه به مشاهدات در دسترس قبلی به آخرین مشاهده بستگی دارد یعنی:

$$P(X_{t1+t2} | X_{F1}, X_{F2}, \dots, X_{Fn}) = P(X_{t1+t2} | X_{\max(F_i)}) \quad \text{where } F \subset \{1, 2, \dots, t1\}$$

(ج) نشان دهید اگر مجموعه حالات متناهی باشد داریم:

$$P^{(n+m)} = P^{(n)} P^{(m)}$$

(د) یکی از خواص مورد توجه زنجیره های مارکوف، توزیع استیت ها در بی نهایت است. اگر فرآیند مارکوف شرایط خاصی داشته باشد توزیع استیت ها به یک توزیع حالت پایا (π_{ss}) همگرا خواهد شد یعنی:

$$\lim_{n \rightarrow \infty} P^{(0)} P^{(n)} = \pi_{ss}$$

و طبیعتاً توزیع حالت پایا در معادله زیر صدق خواهد کرد:

$$\pi_{ss} P = \pi_{ss}$$

n زنجیره مارکوف با ماتریس های گذار P_1, \dots, P_n و P_1 و توزیع های حالت پایای π_1, \dots, π_n را در نظر بگیرید. اگر زنجیره ی مارکوف جدیدی با ماتریس گذار زیر بسازیم، توزیع حالت پایای آن چه توزیع (هایی) است؟ اگر توزیع حالت پایا یکتا نباشد رفتار بلند مدت زنجیره مارکوف توسط چه عاملی تعیین می شود؟

$$\begin{pmatrix} P_1 & 0 & \dots & 0 \\ 0 & P_2 & \dots & 0 \\ \vdots & \vdots & \vdots & \vdots \\ 0 & 0 & \dots & P_n \end{pmatrix}$$

(ه) (امتیازی) توزیع π_l روی فضای حالات توزیع حدی فرآیند نام دارد اگر:

$$\lim_{n \rightarrow \infty} P_{i,j}^{(n)} = \pi_l(j) \quad \forall i, j$$

برای اینکه توزیع حدی وجود داشته باشد باید به ازای تمامی i, j ها حد بالا وجود داشته باشد.

نشان دهید اگر یک توزیع π توزیع حدی فرآیند باشد توزیع حالت پایا نیز می باشد. همچنین نشان دهید اگر توزیع حدی وجود داشته باشد توزیع اولیه حالات تاثیری بر رفتار بلند مدت زنجیره مارکوف ندارد (راهنمایی: از معادله قسمت (ج) استفاده کنید).

برای یک توزیع احتمالاتی متغیری به نام انتروپی تعریف می شود که بسیاری از خواص آن از لحاظ شهودی با مفهوم اطلاعات همخوانی دارد. همچنین برای بررسی میزان عدم قطعیت یک توزیع نیز می توان انتروپی استفاده کرد. به طور مثال می توان گفت هر چه مشاهدات ما از یک متغیر تصادفی اطلاعات کمتری به ما بدهد، عدم قطعیت این متغیر بیشتر است. انتروپی متغیرهای تصادفی گسسته (این مفاهیم قابل تعمیم به متغیرهای پیوسته نیز می باشند اما برای سادگی از متغیر گسسته استفاده می کنیم) به شکل زیر تعریف می شود:

$$H(X) = - \sum_x P(x) \log P(x)$$

$$H(X_1, \dots, X_n) = - \sum_{(x_1, \dots, x_n)} P(x_1, \dots, x_n) \log P(x_1, \dots, x_n)$$

(آ) نشان دهید $H(X) \geq 0$

(ب) به طور شهودی از بین توزیع های ممکن روی یک مجموعه X توزیعی که بیشترین عدم قطعیت را دارد کدام است؟ انتروپی آن را محاسبه کنید.

(ج) انتروپی شرطی نیز به شکل زیر تعریف می شود:

$$H(X|Y) = - \sum_{x,y} p(x,y) \log p(x|y)$$

نشان دهید:

$$H(X, Y) = H(X) + H(Y|X) = H(Y) + H(X|Y)$$

(د) یک ابزار برای مقایسه میزان اطلاعات بین دو توزیع انتروپی نسبی یا فاصله KL است که برای دو توزیع P و Q به شکل زیر تعریف می شود:

$$D_{KL}(P||Q) = \sum_x P(x) \log\left(\frac{P(x)}{Q(x)}\right)$$

ابتدا به کمک نامساوی ینسن نشان دهید که انتروپی نسبی دو توزیع کمیتی نامنفی است و تنها زمانی صفر می شود که دو توزیع یکسان باشند.

(ه) سپس به کمک نتایج قسمت قبل و توزیعی که در قسمت (ب) حدس زده اید یک حد بالا برای انتروپی یک توزیع روی مجموعه گسسته X بدست آورده و نشان دهید تنها یک توزیع به این انتروپی می رسد.

(و) برای دو متغیر تصادفی یک نوع انتروپی نسبی خاص از اهمیت ویژه ای برخوردار است. اطلاعات متقابل دو متغیر تصادفی X و Y را به شکل زیر تعریف میکنیم.

$$I(X; Y) = D_{KL}(P(X, Y) || P(X)P(Y))$$

$$I(X; Y|Z) = D_{KL}(P(X, Y|Z) || P(X|Z)P(Y|Z))$$

(ز) به کمک معیار اطلاعات متقابل نشان دهید که شرطی کردن یک متغیر تصادفی بر اساس متغیر تصادفی دیگری (اطلاعات جدید) انتروپی آن را افزایش نمی دهد.

(ح) نامساوی های زیر را ثابت کنید و شرط تساوی را نیز بیان کنید:

$$I(X, Y; Z) \geq I(X; Z) \quad ۱.$$

$$H(X, Y|Z) \geq H(X|Z) \quad ۲.$$

(ط) (امتیازی) برخلاف انتروپی، شرطی کردن کردن بر اساس یک متغیر دیگر (اطلاعات جدید) می تواند اطلاعات متقابل را کاهش یا افزایش دهد. اگر X, Y و Z متغیرهای تصادفی باینری باشند توزیع های مشترک $P(X, Y, Z)$ مثال بزنید که تحت آنها:

$$I(X; Y|Z) = 1 \text{ و } I(X; Y) = 0 \quad ۱.$$

$$I(X; Y|Z) = 0 \text{ و } I(X; Y) = 1 \quad ۲.$$

(آ) نشان دهید کمینه کردن فاصله توزیع مدل KL با توزیع تجربی داده ها معادل تخمین بیشینه درست نمایی است.

(ب) مدل احتمالاتی با متغیر های قابل مشاهده X و متغیر های نهان Z را در نظر بگیرید. فرض کنید X از یک توزیع نامعلوم با پارامتر های θ بدست می آید.

با استفاده از نامساوی ینسن نشان دهید برای هر توزیع فرضی دلخواه $Q(Z)$ باند پایین زیر برای تابع لایکلیهود برقرار است:

$$l(\theta; X) = \log P_{\theta}(X) \geq \mathcal{L}[\theta, Q] = E_{Q(Z)}[\log P_{\theta}(X, Z)] + H[Q]$$

(ج) نشان دهید با انتخاب $Q(Z) = P_{\theta}(Z|X)$ فاصله تابع لایکلیهود و باند پایین آن کمینه خواهد شد

(د) روش Expectation-Maximization با توجه به نتیجه بالا در هر مرحله ابتدا با پارامتر های θ^t توزیع $P_{\theta}(Z|X)$ را محاسبه می کند و سپس با توجه به توزیع بدست آمده با بیشینه کردن باند پایین پارامتر ها را به θ^{t+1} آپدیت میکند. نقطه تعادل این الگوریتم همان بیشینه تابع لایکلیهود است.

با استفاده از قانون بیز توضیح دهید که چرا ممکن است توزیع $P_{\theta}(Z|X)$ قابل محاسبه نباشد.

(ه) برای حل این مشکل می توان توزیع $P_{\theta}(Z|X)$ را نیز با توزیع $Q_{\phi}(Z|X)$ تخمین زد. ابتدا نشان دهید که باند پایین قسمت (ج) را می توان به صورت زیر بازنویسی کرد:

$$L[\theta, \phi] = E_{Q_{\phi}(Z|X)}[\log P_{\theta}(X|Z)] - D_{KL}(Q_{\phi}(Z|X) || P_{\theta}(Z))$$

(و) این باند پایین اساس آموزش VAE ها است. به طور خلاصه مراحل آموزش VAE را توضیح دهید. بهینه سازی عبارت اول باعث افزایش قدرت بازسازی تصاویر ورودی از روی بازنمایی پنهان آنها می شود. اثر بیشینه کردن عبارت دوم از نظر مفهومی چیست ؟

(ز) یکبار دیگر پاند پایین را به صورت زیر بازنویسی کنید:

$$L[\theta, \phi] = E_{Q_{\phi}(Z|X)}[\log P_{\theta}(X|Z)] - D_{KL}(Q_{\phi}(Z) || P_{\theta}(Z)) - I_{Q_{\phi}}(X; Z)$$

(ح) (امتیازی) تعدادی از مشکلات رایج در آموزش VAE ها را مطالعه و به صورت خلاصه ذکر کنید. سپس با بررسی مفهومی ترم دوم و سوم عبارت بالا و مقایسه این دو با یکدیگر سعی کنید مشکلات ذکر شده را توجیه کنید.